

An Dương Vương trong tâm thức nhân dân ta

Dương Trung Quốc

"Chết thì bỏ con bỏ cháu

Sống thì không bỏ mồng Sáu tháng Giêng"

Câu ca với những lời lẽ quả quyết nhưng lại rất mộc mạc, hồn nhiên ấy là nói về tình cảm thiết tha với ngày Hội làng của dân xã Cổ Loa và 7 xã xung quanh, thuộc huyện Đông Anh, ngoại ô Hà nội. Tâm điểm của lễ hội là tòa Thành ốc (Cổ Loa) và tâm linh của lễ hội hướng về An Dương Vương. Đó là những di tích và nhân vật gắn liền với một thời đoạn lịch sử vẫn còn chất đầy

huyền thoại tiếp nối thời đại các vua Hùng cũng vẫn vũ những đám mây ngũ sắc của những huyền thoại.

Nếu thời đại các vua Hùng còn định vị đươgjc bởi địa danh Phong Châu mà các thế hệ sau tôn phong là Đất Tổ và xây dựng ngôi Đền thờ Tổ thì tên tuổi của An Dương Vương còn lại một chứng tích vật chất đầy sức thuyết phục, cũng là chứng tích vật chất về một cái mốc đầu tiên ghi nhận Hà Nội hôm nay bao gồm cả vùng đất từng là kinh đô trước khi Lý Công Uẩn định đô ở Thăng Long hơn một thiên niên kỷ.

Về An Dương Vương, "Từ điển bách khoa Việt Nam" viết một cách ngắn gọn: "tên thật là Thục Phán, người sáng lập và là vua nước Âu Lạc. Có giả thiết cho là thủ lĩnh người Tây Âu ở vùng núi phía Bắc đã từng xung đột với vua Hùng và cũng là người chống Tần thắng lợi (214 - 208 trước CN), nối ngôi vua Hùng, hợp nhất Tây Âu và Lạc Việt thành nước Âu Lạc, đóng đô ở Cổ Loa. Tục truyền An Dương Vương được rùa thần giúp đỡ cho móng làm lẫy nỏ rất hiệu nghiệm, nên đã đánh bại nhiều lần xâm lược của Triệu Đà. Sau đó Triệu

Đà dùng mưu (cho con trai là Trọng Thủy sang cầu hôn với con gái An Dương Vương là My Châu) lấy cắp lấy nỏ thần rồi mới đem quân sang đánh (179 trước CN) An Dương Vương thua chạy đến Nghệ An, nhảy xuống biển tự tử"

Lời giảng nghĩa ngắn ngủi ấy cố gắng khẳng định một nhân vật có thật và một thời đại có thật trong lịch sử dân tộc ta là cái gạch nối giữa thời đại các vua Hùng với những thời đại sau đó trong dòng mạch liên tục của một quốc gia tự chủ và đã tạo dựng được một nền văn minh có bản sắc riêng biệt bên cạnh một nền văn minh lớn cũng là một mối thử thách thường trực và khủng khiếp từ phương Bắc tràn xuống. Nhưng trong lời giảng nghĩa ấy vẫn phải nhắc đến những từ "giả thiết", "tục truyền"...

Bởi lẽ, từ nhiều thế kỷ trước trong các cuốn sách như "Viện điện u linh"; "Lĩnh Nam chích quái", "đại Việt sử ký toàn thư" hay các tác phẩm của Nguyễn Trãi (Dư địa chí). Phan Huy Chú (lịch triều hiến chương loại chí) đều nhắc tới An Dương Vương họ Thục tên Phán là con của vua Thục (đất Tứ Xuyên - Trung Quốc ngày nay) vì xung khắc của tổ phụ với Hùng Vương của

nước Văn Lang mà mang quân đánh chiếm, lập nước Âu Lạc, xưng vương và xây thành Cổ Loa. Nhưng rồi cuối thế kỷ XIX, một số sử thần lại cho rằng Âu Lạc và người đứng đầu Thục Vương không dính dáng gì đến nước Ba Thục mà chỉ là một thế lực ở lân cận "gắn liền với nước Văn Lang". Sang đầu thế kỷ XX, có học giả còn cực đoan hơn khi cho rằng "nước Nam không có An Dương Vương nhà thực" (Nguyễn Văn Tố" còn một số sử gia người Pháp lại khẳng định "Trước nhà Hán không có lịch sử An Nam"...

Nhưng trong tâm thức của nhiều người Việt Nam nhất là của dân "bát xã hộ nhi" (tám làng thờ cúng và tham gia tế lễ trong ngày hội ở Chùa Thượng) thì An Dương Vương chính là Vua Chủ ăn sâu vào

(Tạp chí Thăng Long Hà Nội ngàn năm - Số 4/2001)